

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه هرزگان
واحد بین‌الملل قشم
گروه مشاوره

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد مشاوره‌ی خانواده

عنوان پایان‌نامه :

بررسی رابطه‌ی ویژگی‌های شخصیتی با گرایش به روابط خارج از ازدواج
در زنان متأهل شهر بندرعباس

استاد راهنما :

دکتر اقبال زارعی

استادان مشاور :

دکتر سید رضا فلاح چای

دکتر عباس امان‌اللهی فرد

نگارش :

احسان سلطانیان

۱۳۹۰

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی ویژگی‌های شخصیتی^۱ با گرایش^۲ به روابط خارج از ازدواج^۳ در زنان متأهل شهر بندرعباس بوده، ویژگی‌های شخصیتی شامل ۵ خرده مقیاس، برون‌گرایی^۴، توافق‌پذیری^۵، وجدانی بودن^۶، روان‌رنجورخویی^۷ و باز بودن^۸ می‌باشد. نمونه‌ی پژوهش شامل ۴۰۱ آزمودنی بوده است که با شیوه‌ی نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده، پرسش‌نامه‌ی ویژگی‌های شخصیتی ۶۰ سئوالی (NEO)^۹ و پرسش‌نامه‌ی مسائل رابطه‌ای (RIS)^{۱۰} بوده است. هر دو ابزار از روایی و پایایی بالایی برخوردارند. روش آماری مورد استفاده در این پژوهش ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیری می‌باشد. یافته‌ها نشان می‌دهد که: بیش‌ترین میزان همبستگی معنادار بین خرده مقیاس وجدانی بودن و گرایش به روابط خارج از ازدواج در زنان متأهل و پس از آن توافق‌پذیری، روان‌رنجورخویی و باز بودن بود که به ترتیب با $r = -0/327$ در سطح $p < 0/001$ ، $r = -0/265$ در سطح $p < 0/001$ ، $r = 0/152$ در سطح $p < 0/002$ ، $r = 0/103$ در سطح $p < 0/039$ رابطه‌ی معنادار مشاهده شد. بین خرده مقیاس برون‌گرایی و متغیر وابسته، با $r = -0/038$ در سطح $p < 0/447$ همبستگی پایینی به‌دست آمد و رابطه‌ی معناداری مشاهده نشد. از بین خرده مقیاس‌های ویژگی‌های شخصیتی خرده مقیاس وجدانی بودن سهم بیش‌تری در پیش‌بینی گرایش به روابط خارج از ازدواج در زنان متأهل داشت. به‌طور کلی خرده مقیاس‌های ویژگی‌های شخصیتی توانستند ۱۵ درصد از واریانس گرایش به روابط خارج از ازدواج در زنان متأهل را تبیین نمایند.

---

¹- Personality Traits

²- Desire

³- Extra Marital Relations

⁴- Extraversion

⁵- Agreeableness

⁶- Conscientiousness

⁷- Neuroticism

⁸- Openness

⁹- NEO Personality Inventory Revised

¹⁰- Relationship Issues Scale

تقدیم به:

شهدای غیور میهن عزیزم ایران

مادر، پدر و برادر عزیز و مهربانم

استادان عزیز و ارجمندم

و همه‌ی بزرگانی که بذر درست اندیشیدن را در دل و جان انسان‌ها می‌کارند.

تقدیر و تشکر

صدها فرشته بوسه بر آن دست می‌زنند
کز کار خلق یک گره بسته واکنند

با عنایت به حدیث شریف « من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق » بر خود واجب می‌دانم از استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر اقبال زارعی (استاد راهنما) که در سخت‌ترین شرایط زندگی این‌جانب، از بذل مساعدت دریغ نفرمودند و همواره منشاء خیر و برکت بوده‌اند، از صمیم قلب تشکر و قدردانی نمایم. همچنین از زحمات بی‌دریغ و توصیه‌های ارزنده‌ی استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر سید رضا فلاح جای (استاد مشاور) و راهنمایی‌های جناب آقای دکتر عباس امان الهی فرد (استاد مشاور) کمال تشکر و قدردانی را دارم.

از استادان فرهیخته و بزرگوارم که در طول این دوره‌ی تحصیلی، افتخار شاگردی ایشان را داشته و از تعالیم ارزنده و راه‌گشای ایشان بهره‌مند گردیده‌ام، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم. در پایان از همه‌ی بزرگوارانی که در نهایت لطف و شکیبایی در جمع‌آوری اطلاعات پژوهش مرا یاری نمودند تشکر و قدردانی نموده و امیدوارم که لحظه‌لحظه‌های زندگی ایشان سرشار از موفقیت، سعادت، سلامت و شادکامی باشد.

احسان سلطانیان

۱۳۹۰

فهرست مطالب

۱	..... فصل اول: طرح تحقیق
۲	..... ۱-۱ مقدمه
۴	..... ۲-۱ بیان مسأله
۸	..... ۳-۱ اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق
۱۱	..... ۴-۱ اهداف پژوهش
۱۲	..... ۵-۱ سؤال‌های تحقیق
۱۲	..... ۶-۱ فرضیه‌های تحقیق
۱۲	..... ۷-۱ تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها
۱۴	..... فصل دوم: پیشینه‌ی پژوهش
۱۵	..... ۱-۲ بخش اول: پیشینه‌ی نظری
۱۵	..... ۱-۱-۲ نظریه‌های شخصیت
۱۵	..... ۱-۱-۱-۲ رویکرد صفات و تحلیل عاملی
۱۶	..... ۲-۱-۱-۲ مدل پنج عاملی
۱۷	..... ۱-۲-۱-۱-۲ روان رنجور خوبی
۱۸	..... ۲-۲-۱-۱-۲ برون‌گرایی
۱۹	..... ۳-۲-۱-۱-۲ باز بودن
۲۰	..... ۴-۲-۱-۱-۲ توافق
۲۰	..... ۵-۲-۱-۱-۲ باوجدان بودن
۲۲	..... ۳-۱-۱-۲ دیدگاه روان‌پوشی
۲۲	..... ۱-۳-۱-۱-۲ نهاد
۲۳	..... ۲-۳-۱-۱-۲ خود (من)
۲۳	..... ۳-۳-۱-۱-۲ فرا خود (من برتر)
۲۵	..... ۴-۱-۱-۲ رویکرد نو روانکاوی
۲۶	..... ۵-۱-۱-۲ نظریه‌ی یادگیری
۲۷	..... ۶-۱-۱-۲ رویکرد انسان‌گرایی
۲۸	..... ۷-۱-۱-۲ دیدگاه پدیدارشناسی
۲۹	..... ۸-۱-۱-۲ نظریه‌ی یادگیری اجتماعی
۲۹	..... ۹-۱-۱-۲ دیدگاه پردازش اطلاعات
۳۰	..... ۱۰-۱-۱-۲ نظریه‌ی شناختی
۳۰	..... ۱-۱۰-۱-۱-۲ آلپورت

۳۱	..... ۲-۱-۱-۱-۲ آیزنگ
۳۲	..... ۲-۱-۲ نظریه‌های خیانت
۳۲	..... ۱-۲-۱-۲ روابط جنسی
۳۳	..... ۲-۲-۱-۲ نظریه‌های رفتار جنسی
۳۳	..... ۱-۲-۲-۱-۲ روان‌شناسی تکاملی
۳۴	..... ۲-۲-۲-۱-۲ نظریه‌ی سرمایه‌گذاری والدین
۳۵	..... ۳-۲-۲-۱-۲ چرا برای مردان، وفاداری جفت‌شان از لحاظ جنسی اهمیت دارد؟
۳۶	..... ۴-۲-۲-۱-۲ مطالعات بین فرهنگی در مورد خصوصیات و ویژگی‌های مورد قبول جفت‌ها
۳۷	..... ۵-۲-۲-۱-۲ انتخاب جنسی
۳۸	..... ۶-۲-۲-۱-۲ تک‌همسری و سلامت
۳۹	..... ۷-۲-۲-۱-۲ روابط خارج از ازدواج و مدل پنج عاملی
۴۰	..... ۸-۲-۲-۱-۲ روابط خارج از ازدواج و داشتن فرزند
۴۰	..... ۹-۲-۲-۱-۲ روابط خارج از ازدواج و تحصیلات
۴۱	..... ۱۰-۲-۲-۱-۲ روابط خارج از ازدواج و مدت زمان ازدواج
۴۱	..... ۱۱-۲-۲-۱-۲ روابط خارج از ازدواج و اعتقادات مذهبی
۴۲	..... ۳-۲-۱-۲ نظریه‌ی آسیب روحی خیانت، ارتباط با سلامت جسمی و پریشانی روحی
۴۳	..... ۱-۳-۲-۱-۲ نتایج آسیب روحی
۴۴	..... ۲-۳-۲-۱-۲ آسیب‌های روحی، سلامتی و روش نوشتن اسرار
۴۵	..... ۴-۲-۱-۲ فرایند هیجانی اجتماعی و جنسیت
۴۷	..... ۵-۲-۱-۲ درمان بدکارکردی‌های جنسی
۴۹	..... ۶-۲-۱-۲ مثلث‌های بیمارگونه
۵۱	..... ۷-۲-۱-۲ دلایل یا منشاء روابط خارج از ازدواج چیست؟
۵۲	..... ۱-۷-۲-۱-۲ نارضایتی از روابط عاطفی و عدم صمیمیت میان زوجین
۵۲	..... ۲-۷-۲-۱-۲ نارضایتی از رابطه‌ی جنسی
۵۳	..... ۳-۷-۲-۱-۲ تنوع‌طلبی
۵۳	..... ۴-۷-۲-۱-۲ انتقام‌جویی از همسر بی‌وفا
۵۳	..... ۵-۷-۲-۱-۲ دنبال کردن خط زمان
۵۴	..... ۸-۲-۱-۲ آیا تفاوت جنسی بر نحوه‌ی نگرش نسبت به رابطه‌ی نامشروع تأثیر دارد؟
	..... ۹-۲-۱-۲ آیا تفاوت جنسی بر نحوه‌ی واکنش افراد نسبت به رابطه‌ی نامشروع تأثیر دارد؟
۵۴	..... ۱۰-۲-۱-۲ فراوانی روابط خارج از ازدواج
۵۵	..... ۸-۲-۱-۲ طبقه‌بندی روابط خارج از ازدواج

۵۶	..... ۲-۲ بخش دوم: پیشینه‌ی پژوهشی
۵۶	..... ۱-۲-۲ پژوهش‌های انجام شده در خارج کشور
۶۰	..... ۲-۲-۲ پژوهش‌های انجام شده در ایران
۶۵	..... فصل سوم: روش تحقیق
۶۶	..... ۱-۳ روش تحقیق
۶۶	..... ۲-۳ جامعه‌ی آماری
۶۷	..... ۳-۳ نمونه‌ی پژوهش و روش نمونه‌گیری
۶۷	..... ۱-۳-۳ تعیین حجم نمونه
۶۷	..... ۴-۳ ابزار جمع آوری اطلاعات
۶۷	..... ۱-۴-۳ پرسش‌نامه‌ی ویژگی‌های شخصیتی پنج‌عاملی (NEO)
۶۸	..... ۱-۱-۴-۳ نمره‌گذاری
۶۸	..... ۲-۱-۴-۳ روش اجرای پرسش‌نامه‌ی ویژگی‌های شخصیتی (NEO)
۶۹	..... ۲-۴-۳ پرسش‌نامه‌ی مسائل رابطه‌ای (RIS)
۶۹	..... ۱-۲-۴-۳ نمره‌گذاری
۶۹	..... ۲-۲-۴-۳ روش اجرای پرسش‌نامه‌ی مسائل رابطه‌ای (RIS)
۷۰	..... ۵-۳ روش اجرای پژوهش
۷۰	..... ۶-۳ متغیرهای پژوهش
۷۱	..... ۷-۳ روش آماری برای تحلیل داده‌ها
۷۲	..... فصل چهارم: تجزیه و تحلیل آماری
۷۳	..... ۱-۴ مقدمه
۷۳	..... ۲-۴ یافته‌های توصیفی پژوهش
۷۷	..... ۳-۴ یافته‌های استنباطی پژوهش
۸۵	..... ۴-۴ یافته‌های جانبی
	..... ۱-۴-۴ بین میانگین نمره‌های گرایش به روابط خارج از ازدواج در جامعه‌ی نظری و
۸۵	..... میانگین نمونه از نظر آماری تفاوت وجود دارد
	..... ۲-۴-۴ بین میانگین نمره‌های پنج خرده مقیاس ویژگی‌های شخصیتی در جامعه‌ی
۸۵	..... نظری و میانگین نمونه از نظر آماری تفاوت وجود دارد
۸۷	..... فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری
۸۸	..... ۱-۵ بحث و نتیجه‌گیری
	..... ۲-۵ تبیین یافته‌های مربوط به فرضیه‌های پژوهش و مقایسه‌ی یافته‌های مذکور با
۸۸	..... یافته‌های به‌دست آمده از پژوهش‌های قبلی
۹۶	..... ۳-۵ محدودیت‌های پژوهش

۹۷	..... ۴-۵ پیشنهادها
۹۹	..... منابع
۱۰۰	..... منابع فارسی
۱۰۴	..... منابع لاتین
۱۰۹	..... پیوست‌ها

فهرست جدول‌ها

جدول ۴-۱ توزیع فراوانی، درصد و درصد تجمعی زنان متأهل شرکت‌کننده در پژوهش	۷۳
برحسب مدت ازدواج.....	۷۳
جدول ۴-۲ توزیع فراوانی، درصد و درصد تجمعی زنان متأهل شرکت‌کننده در پژوهش	۷۴
برحسب سن.....	۷۴
جدول ۴-۳ توزیع فراوانی، درصد و درصد تجمعی زنان متأهل شرکت‌کننده در پژوهش	۷۵
برحسب تحصیلات.....	۷۵
جدول ۴-۴ رابطه‌ی بین برون‌گرایی یا شادخویی با گرایش به روابط خارج از ازدواج	۷۷
در زنان متأهل.....	۷۷
جدول ۴-۵ رابطه‌ی بین توافق (دل‌پذیری) با گرایش به روابط خارج از ازدواج در	۷۷
زنان متأهل.....	۷۷
جدول ۴-۶ رابطه‌ی بین روان‌رنجورخویی یا (عصبیت) با گرایش به روابط خارج از ازدواج	۷۸
در زنان متأهل.....	۷۸
جدول ۴-۷ رابطه‌ی بین باز بودن (گشودگی، انعطاف‌پذیری) با گرایش به روابط خارج	۷۸
از ازدواج در زنان متأهل.....	۷۸
جدول ۴-۸ رابطه‌ی بین وجدانی‌بودن (مسئولیت‌پذیری) با گرایش به روابط خارج از	۷۹
ازدواج در زنان متأهل.....	۷۹
جدول ۴-۹ روش ورود، R ، R^2 و خطای استاندارد رگرسیونی.....	۷۹
جدول ۴-۱۰ الگوی رگرسیونی مربوط به متغیرهای مورد مطالعه.....	۸۰
جدول ۴-۱۱ ضرایب رگرسیونی مربوط به خرده مؤلفه‌های ویژگی‌های شخصیت.....	۸۰
جدول ۴-۱۲ نتایج آزمون t -test یک گروهی.....	۸۶

فهرست نمودارها

نمودار ۱-۴ نمودار ستونی توزیع درصد زنان متأهل شرکت کننده در پژوهش برحسب مدت ازدواج.....	۷۴
نمودار ۲-۴ نمودار ستونی توزیع درصد زنان متأهل شرکت کننده در پژوهش برحسب سن.....	۷۵
نمودار ۳-۴ نمودار ستونی توزیع درصد زنان متأهل شرکت کننده در پژوهش برحسب تحصیلات.....	۷۶
نمودار ۴-۴ نمودار هیستوگرام باقی مانده‌های استاندارد شده‌ی الگوی رگرسیونی.....	۸۲
نمودار ۵-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده‌ی الگوی رگرسیونی.....	۸۳
نمودار ۶-۴ نمودار پراکنش گرایش به روابط خارج از ازدواج زنان متأهل در مقابل مقادیر پیش‌بینی استاندارد شده‌ی الگوی رگرسیونی.....	۸۴

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۲ سلسله مراتب نیازهای انسان از دیدگاه مزلو..... ۲۷
- شکل ۱-۴ الگوی پیش‌بینی گرایش به روابط خارج از ازدواج براساس اهمیت هر یک از مؤلفه‌های شخصیتی زنان متأهل..... ۸۱

فصل اول

طرح تحقیق

۱-۱- مقدمه:

اساسی‌ترین و بنیادی‌ترین نظام موجود در جامعه نظام خانواده می‌باشد، وقتی دو نفر پیمان عشق می‌بندند و قسم می‌خورند که روح‌شان یکی شود ولی در میانه‌ی راه یکی پیمان را فراموش می‌کند و با پشت پا زدن به همه‌ی قول و قرارها، راهش را از همسرش جدا می‌کند، طوفانی عاطفی شروع می‌شود که نتیجه‌اش جز فروپاشی نظام خانواده و بنیان زندگی نیست. حال بررسی و تحقیق در مواردی که باعث تهدید و یا فروپاشی نظام خانواده می‌گردد بسیار حائز اهمیت می‌نماید (سایت: www.jamejam.ir).

اگر چه آمار دقیقی از میزان وقوع روابط خارج از ازدواج در زنان متأهل وجود ندارد، اما بی‌شک در همه‌ی جوامع به ویژه جوامع شرقی، ازدواج بر پایه‌ی قراردادی است که در آن هر دو همسر متعهد می‌شوند نسبت به هم وفادار باشند. مسأله‌ی روابط خارج از ازدواج زمانی رخ می‌دهد که در ازدواجی که طرفین متعهد به تک‌همسری باشند، یکی از آنها به‌طور مخفیانه تعهد را نقض نماید. به همان اندازه که وفاداری اساس و شالوده یک ارتباط است، کشف راز روابط خارج از ازدواج نه تنها برای همسر کسی که این نوع رابطه را داشته بلکه برای تمامی کسانی که روابط خارج از ازدواج داشته‌اند نیز شوک روحی بسیار شدیدی است (لسترمن^۱، ۱۹۹۵).

ارتباط با افراد دیگر، عموماً بخش عمده‌ای از زندگی افراد را تشکیل می‌دهد. بزرگ‌سالان نوعاً در اقدام به تک‌همسر گزینی، در زمان جوانی به دنبال ایجاد یک رابطه‌ی صمیمانه‌ی انحصاری هستند. تقریباً تمامی افراد متأهل یا کسانی که با شریک جنسی خود زندگی می‌کنند، انتظار دارند شریک آنها از نظر جنسی و احساسی به آنها وفادار باشد، از طرفی میزان شیوع روابط خارج از ازدواج نیز بسیار قابل توجه است. روابط خارج از ازدواج جنسی برای افراد در تمام سنین، یکی از عمده‌ترین دلایل شکستن قواعد ازدواج و تعهد است و به شدت بر عملکرد و ثبات رابطه اثر می‌گذارد، قواعد رابطه را برهم می‌زند، خلاف انتظارات طرف مقابل بوده؛ هم‌چنین اعتمادی را که رابطه براساس آن شکل گرفته مخدوش می‌نماید (دریگوتاس^۲ و همکارانش، ۱۹۹۹). روابط خارج از ازدواج ممکن است به عنوان یک عامل تسهیل‌کننده عمل کرده و نارضایتی‌های بنیادی در ازدواج را ظاهر سازد که این مشکلات در نهایت ممکن است منجر به طلاق گردد (کاپلان و سادوک^۳، ۲۰۰۷).

هرتلین^۴ و همکارانش (۲۰۰۵)، معتقدند روابط خارج از ازدواج از نظر اکثریت افراد، داشتن ارتباط جنسی با یک شخص سوم، خارج از زناشویی است. کاپلان و سادوک (۲۰۰۷)، زنان محصنه^۵ را مقاربت جنسی داوطلبانه‌ی یک فرد متأهل با کسی غیر از همسر خود تعریف کرده‌اند. تامپسون^۶ (۱۹۸۴)، نیز روابط خارج از ازدواج را به عنوان "یک ارتباط جنسی تناسلی خارج از ازدواج، بدون

^۱- Dan david Lusterman

^۲- Drigotas

^۳- Kaplan & Sadock

^۴- Hertlin

^۵- Adultery

^۶- Thompson

آگاهی یا رضایت همسر" معرفی می‌کند (منیرپور، ۱۳۸۸). که در مطالعه‌ی حاضر نیز این تعریف اقتباس شده است.

روابط خارج از ازدواج، دارای تاریخچه‌ی طولانی در حیات انسان است و مطالعات بسیاری دلایل و شیوع روابط جنسی "خارج از رابطه‌ی زناشویی" را بررسی کرده‌اند (هاروی^۱، ۲۰۰۵). آمارهای موجود در رابطه با شیوع روابط خارج از ازدواج، متفاوت است. درصد این روابط در ایالات متحده بین ۲۶ تا ۷۰٪ برای زنان و ۳۳ تا ۷۵٪ برای مردان متغیر بوده است. اگرچه این نوع روابط جنسی عمدتاً به‌طور پنهانی انجام می‌شوند، بررسی‌های تجربی دیگری نرخ آن را در طول دوران زندگی زناشویی بین ۳۰ تا ۶۰٪ برای مردان و بین ۲۰ تا ۵۰٪ برای زنان تخمین زده‌اند (گلاس و رایت^۲، ۱۹۹۲). این آمار و ارقام با تحقیقات پیشین کینزی در اواخر دهه‌ی ۱۹۴۰ هم‌خوانی داشته و تفاوت چشم‌گیری نشان نمی‌دهد (لامن^۳ و همکاران، ۱۹۹۴، ویدرمن^۴، ۱۹۹۷).

تحقیقات انجام شده در رابطه با روابط خارج از ازدواج دلایل متعددی را برای اقدام افراد به چنین کاری بیان می‌کنند، از جمله، نارضایتی در رابطه‌ی فعلی، تمایل و اشتیاق برای تنوع یا هیجان جنسی، انتقام، خشم یا حسادت، احساس عدم امنیت یا نامطمئن بودن در مورد رابطه، هم‌نشینی و صمیمیت، بلوغ نیاافتگی و کمبود تعهد، علاقه‌ی مفرط برای برقراری رابطه‌ی عاشقانه با فرد خارج از رابطه‌ی زناشویی، نارضایتی جنسی، افزایش عزت نفس، ناتوانی در کنترل وسوسه‌ها، در دسترس نبودن همسر، مصرف دارو یا الکل (بانک^۵، ۱۹۹۵؛ دریگوتاس^۶ و همکارانش، ۱۹۹۹؛ گلاس و رایت، ۱۹۹۲). علاوه بر دلایل مذکور، ادبیات موجود در رابطه با انگیزه‌های ارتکاب به روابط خارج از ازدواج متغیرهای دیگری را نیز مانند سن، تحصیلات، وجود فرصت‌ها، طول مدت رابطه، تاریخچه‌ی طلاق، مذهبی بودن، رضایت از رابطه و عوامل و ویژگی‌های شخصیتی را در این زمینه مؤثر دانسته‌اند (آتکینز^۷ و همکارانش، ۲۰۰۱).

شخصیت، نقش عمده‌ای را در بسیاری از زمینه‌های زندگی ایفا می‌کند. درمان‌گران و نیز عموم مردم، عوامل شخصیتی را یکی از عوامل سببی‌ی اهتمام افراد به روابط خارج از ازدواج می‌دانند (باس و شکلفرد^۸، ۱۹۹۷). جاج و همکارانش (۱۹۹۹)، معتقدند که امروزه مدل پنج عامل بزرگ^۹ در ارزیابی

¹- Harvi

²- Glass & Write

³- Laman

⁴- Widerrman

⁵- Bunk

⁶- Drigotas

⁷- Atkins

⁸- Buss & Shackelford

⁹- Big Five Factor

شخصیت یکی از رویکردهای مسلط را در حیطه‌ی شخصیت به خود اختصاص داده است مدل پنج عاملی مک گری و کوستا^۱ شامل پنج بعد اصلی شخصیتی است. این عوامل عبارتند از: برون‌گرایی^۲، توافق‌پذیری^۳، وجدانی بودن^۴، روان رنجورخویی^۵ و باز بودن^۶ (وید و والش^۷، ۲۰۰۸). روان رنجورخویی عموماً نداشتن سازگاری روانی، بی‌ثباتی احساسی و کنترل پایین خلق تلقی می‌شود. برون‌گرایی تجربه‌ی احساسات مثبت است و عمدتاً شامل خصوصیات اجتماعی، مسلط و فعال بودن می‌باشد. باز بودن را هوشمندی، خلاقیت، ارزش‌های فرهنگی، کنجکاوی، توانایی ادراک و بصیرت تعریف کرده‌اند. توافق‌پذیری، شامل صفات همکاری، سخاوت‌مندی، اعتماد و گرمایش فردی می‌باشد. وجدانی بودن به صفات سازماندهی، سخت‌کوشی و ساعی بودن اطلاق می‌شود (منیرپور، ۱۳۸۸). سولدز و وایلان^۸ (۱۹۹۹) نیز معتقدند که تحقیقات تجربی بسیاری نشان داده‌اند که نه تنها این مدل ارزیابی صحیحی را از شخصیت به دست می‌دهد؛ بلکه هم‌چنین ابعاد آن در طول عمر افراد نسبتاً پایدار هستند و تا حدودی نیز ارثی‌اند (منیرپور، ۱۳۸۸).

لذا این پژوهش با توجه به نقش عمده‌ای که شخصیت در زمینه‌های متعدد زندگی و رفتارهای گوناگون ایفا می‌کند، به بررسی رابطه‌ی ویژگی‌های شخصیتی با رفتاری تحت عنوان روابط خارج از ازدواج در زنان متأهل، پرداخته است.

۲-۱- بیان مسأله:

کلمه‌ی شخصیت در انگلیسی از واژه‌ی پرسونا^۹ اقتباس شده است و در اصل اشاره به نقاب‌هایی دارد که توسط هنرپیشگان متأثر در نمایش‌های یونان باستان به صورت زده می‌شد و در عین حال در بردارنده‌ی نقش آن‌ها نیز بود. در حال حاضر، تعریف واحدی از شخصیت که مورد توافق همگان باشد، وجود ندارد. بعضی از روان‌شناسان شخصیت، جنبه‌های بیوشیمیایی و فیزیولوژیکی کنش انسان را مطالعه می‌کنند. گروهی از روان‌شناسان شخصیت، به افراد و رفتار مشهود آن‌ها توجه می‌کنند بعضی دیگر، شخصیت را با توجه به ویژگی‌هایی چون فرایندهای ناهشیار تعریف می‌کنند که به‌طور مستقیم قابل مشاهده نیست و باید از رفتار استنباط شود. بعضی از روان‌شناسان، شخصیت را تنها از طریق ارتباط‌های متقابل افراد با یکدیگر و یا نقش‌هایی که در جامعه بازی می‌کنند، تعریف کرده‌اند، و دامنه‌ی این تعاریف موجود و احتمالی شخصیت، از فرایندهای درونی ارگانیزم تا رفتارهای مشهود ناشی از تعامل افراد، در نوسان است (پروین^{۱۰}، ۱۹۸۹). گاه کلمه‌ی شخصیت به منظور توصیف

^۱- Mc kery & costa

^۲- Extraversion

^۳- Agreeableness

^۴- Conscientiousness

^۵- Neuroticism

^۶- Openness

^۷- Wade & Walsh

^۸- Sulds & vaillant

^۹- Persona

^{۱۰}- Pervin

بارزترین ویژگی شخص به کار می‌رود مثلاً گفته می‌شود فلان کس «شخصیت پرخاشگری» و یا «شخصیت خجولی» دارد. ولی روان‌شناسان در بحث از شخصیت بیش از هر چیز به تفاوت‌های فردی توجه دارند. یعنی ویژگی‌هایی که یک فرد را از افراد دیگر، متمایز می‌کند (هگل و زیگلر^۱، ۱۹۹۲). راجرز^۲ (۱۹۶۴) شخصیت را به عنوان خویشتن سازمان‌یافته‌ی دائمی و ماهیت ادراک شده از نظر ذهنی در نظر می‌گیرد که در مرکز تمام تجربه‌های ما قرار دارد. فروید^۳ (۱۹۴۳) ساختار شخصیت را ترکیبی از سه عنصر نهاد، خود و فراخود می‌داند. فرگوسن^۴ (۱۹۷۰) معتقد است که شخصیت الگویی از رفتار اجتماعی و روابط اجتماعی متقابل است. اریکسون^۵ (۱۹۶۳) می‌گوید: زندگی بر اساس سلسله بحران‌های روان‌شناسی جریان می‌یابد و شخصیت کارکرد پیامدهای آن‌هاست. کتل^۶ (۱۹۶۵)، شخصیت را عبارت از آنچه به ما اجازه می‌دهد که کاری را که هر فرد آدمی در موقعیت معین صورت خواهد داد پیش‌بینی کنیم، می‌داند. آلپورت (۱۹۵۷) شخصیت را سازمان با تحرک روان و تن آدمی می‌داند که موجب سازگاری او با محیط می‌شود. (منیرپور، ۱۳۸۸).

از آن‌جایی که مدل پنج عاملی شخصیت در زمینه‌ی صفت‌ها و رفتارهای گوناگون قادر به شناساندن و بیان شخصیت افراد با استفاده از پنج گروه خرده مقیاس برون‌گرایی، توافق‌پذیری، وجدانی‌بودن، روان رنجورخویی و بازبودن (وید و والش، ۲۰۰۸) می‌باشد، و با توجه به این که شخصیت افراد عامل بسیار مهمی در پیش‌بینی رفتارهای ایشان می‌باشد، لذا این تحقیق به بررسی رابطه‌ی ویژگی‌های شخصیتی با یکی از رفتارها در عرصه‌ی زندگی زناشویی یعنی روابط خارج از ازدواج زنان متأهل، می‌پردازد.

باس و شکلفرد (۱۹۹۷)، ارتباط نیرومند و مستقیمی را بین شخصیت و احتمال ارتکاب به روابط خارج از ازدواج یافتند. آن‌ها عامل وجدانی بودن را با ثبات‌ترین عامل پیش‌بینی‌کننده این رابطه معرفی کرده‌اند.

فردی که وظیفه‌شناس و وجدان‌گراست، احتمال بیش تری وجود دارد که علی‌رغم تعارضات در رابطه بماند و در برابر وسوسه‌های محیط مقاومت کند؛ در نتیجه این افراد به احتمال کمتری اقدام به روابط خارج از ازدواج می‌کنند (بارتا و کین^۷، ۲۰۰۵).

هندریک و هندریک^۸ (۱۹۸۷) به این نتیجه رسیدند که عدم بازداری^۹ و تجربه‌پذیری یا باز بودن در مقابل تجربیات متفاوت، با روابط خارج از ازدواج ارتباط دارند. البته تحقیقات دیگری نیز نتایجی عکس این مطلب را مطرح نمودند، برای نمونه، شاور و برنان^{۱۰} (۱۹۹۲) طی بررسی‌های خود دریافتند

^۱ - Hegel & Zigler

^۲ - Rogers

^۳ - Freud

^۴ - Ferguson

^۵ - Ericsson

^۶ - Cattle

^۷ - Barta & Kiene

^۸ - Hendric & Hendrick

^۹ - Disinhibition

^{۱۰} - Brennan

که باز بودن یا گشودگی کمتر، منجر به رضایت کمتر و در نتیجه تعهد کمتر در روابط صمیمانه می‌شود. (منیرپور، ۱۳۸۸).

کسانی که در مقیاس برون‌گرایی نمره‌ی بالاتری کسب کردند، بیشتر مرتکب روابط خارج از ازدواج می‌شدند؛ این یافته حاکی از آن است که آن‌ها اجتماعی‌تر و فعال‌تر هستند و از طریق روابط خارج از ازدواج، تحریک بیش‌تری می‌یابند که از کسل شدن و افسردگی جلوگیری می‌کند (هندریک و هندریک، ۱۹۸۷). توافق‌پذیری، با تمایل به خشنودسازی دیگران و وابستگی ارتباط دارد (جاج و همکاران، ۱۹۹۹؛ پیبادی و گلدبرگ، ۱۹۸۹). بوتوین و همکارانش (۱۹۹۷) نیز به این نتیجه رسیدند که همسران توافق‌پذیرتر، رضایت زناشویی بیش‌تری دارند و به احتمال کمتری اقدام به روابط خارج از ازدواج می‌کنند. (منیرپور، ۱۳۸۸).

به نظر می‌رسد که عامل توافق‌پذیری بر رضایت از رابطه تأثیرگذار است. فردی که در مقیاس توافق‌پذیری نمره‌ی کمی می‌گیرد، احتمالاً در برابر تعارض‌هایی که در رابطه بوجود می‌آید، با خشم واکنش نشان می‌دهد. مشاهدات نشان می‌دهد که خشم به عنوان انگیزه‌ای برای روابط خارج از ازدواج عمل می‌کند (گلاس و رایت، ۱۹۸۸).

افراد روان‌رنجور کمتر در روابط خود احساس خوشنودی و رضایت می‌کنند (کارنی و بردبری^۱، ۱۹۹۷)، احساس عدم امنیت می‌کنند و احتمال بیش‌تری وجود دارد که به صورت تکانشی رفتار کنند (مک‌کرا و جان^۲، ۱۹۹۲)؛ چنین افرادی به احتمال بیش‌تری ممکن است اقدام به روابط خارج از ازدواج کنند (بارتا و کین، ۲۰۰۵).

روابط خارج از ازدواج خللی در اعتماد است که بر نبود وفاداری به یک تعهد اخلاقی نسبت به یک شریک، دلالت دارد. اگرچه روابط خارج از ازدواج، معمولاً به روابط جنسی اشاره می‌کند، بعضی افراد به ویژه زنان، یک رابطه‌ی شدید عاطفی را به عنوان یک گرفتاری خائنه خارج از حیطه‌ی زناشویی می‌دانند، حتی زمانی که هیچ ارتباط فیزیکی وجود نداشته باشد. خلاصه بگوییم، این نوع رابطه، احساس یا رفتاری است که برخلاف انتظارات یک شریک برای انحصاری بودن رابطه است (مدیتیل، ۲۰۰۸).

افراد متأهل که شرکای جنسی^۳ متعدد یا ثانوی دارند به عنوان افرادی که رابطه‌ی جنسی خارج از ازدواج^۴ دارند در نظر گرفته می‌شوند. جدای از مطالعاتی که در مورد روابط جنسی شده، در مورد شرکای جنسی ثانویه مطالعاتی صورت نگرفته، محققان آمریکایی یافته‌اند که افراد متأهل، هم خوابه‌ها^۵، و اشخاصی که رابطه دارند شرکای ثانویه‌ای انتخاب می‌کنند که خیلی شبیه به همسرشان، شریک هم‌خوابشان یا روابط معمول‌شان است. در مقایسه‌ی شریک معمول‌شان، شرکای جنسی

^۱- karney & Bradbury

^۲- Mc Crae & Jhon

^۳- Sexual partners

^۴- Extra marital sexual relation

^۵- Bedfellow

ثانویهی زنان به احتمال بیش تری دانشگاه را به اتمام رسانیده‌اند. شرکای ثانویهی مردان به احتمال بیش تری نسبت به شریک اولیه جوان تر هستند. (مدیتیل، ۲۰۰۸).

اگرچه نقض وفاداری ممکن است به ازدواج آسیب رساند، شرکای جنسی ثانویه معمولاً شخص اولیه را کنار نمی‌زند. بعضی از روابط نامشروع جنسی خیلی بادوام هستند اما بیشتر روابط جنسی ثانویه از عمر کوتاه و زودگذر برخوردار می‌باشند. بسیاری از افراد حتی انتظار این که با شریک ثانویه بار دیگر روابط جنسی داشته باشند ندارند. در حقیقت حداقل زنان، در روابط ثانویه به نسبت روابط اولیه رضایت جنسی ندارند. این ممکن است این حقیقت را نشان بدهد که روابط جنسی ثانویه اغلب یک رابطه‌ی کوتاه‌مدت هستند. مردان و زنان در روابط کوتاه‌مدت از نظر جنسی، عاطفی و جسمی به نسبت افراد متأهل رضایت کمتری دارند (مدیتیل، ۲۰۰۸).

پنهان کاری و احتیاط دو خصیصه‌ی روابط جنسی خارج از ازدواج می‌باشد، به‌عنوان مثال در رابطه‌ی جنسی خارج از حیطةی زناشویی، فرد به درگیر شدن روابط پنهانی خارج از چارچوب و نیرنگ‌های پیچیده برای سرپوش گذاشتن به غیبت‌هایش در خانه متوسل می‌شود. اگرچه بعضی از افراد رابطه‌ی عشقی هیجان انگیزی را تجربه می‌کنند، اما عده‌ای درگیری اضطراب و گناه را تجربه می‌کنند (مدیتیل، ۲۰۰۸).

روابط اینترنتی یک معضل رو به‌رشد است و پی بردن به این نوع روابط معمولاً همان واکنشی را در پی خواهد داشت که روابط نوع دیگر دارند. کوپر^۱، شرر^۲، بویز^۳، گردن^۴ (۱۹۹۸)، پاسخ‌های هم‌زمان بیش از ۹۰۰۰ مخاطب را به پاسخ نامه ۸۹ سؤالی که بر روی سایت MSNBC قرار داشت، مطالعه کردند. مطالعه نشان داد که ۸۹ درصد پاسخ‌گویان مرد و ۱۴ درصد پاسخ‌گویان زن از سایت‌های مربوط به مسائل جنسی دیدن می‌کنند. ۴۹ درصد زنان و ۲۳ درصد مردان به‌دنبال چت‌روم^۵ و ۶۴ درصد آن‌ها متأهل و یا نامزد هستند. گرچه مطالعه، این مسأله را که چند نفر از پاسخ‌دهندگان به ارتباط اینترنتی خود ادامه داده‌اند بررسی ننموده اما بهتر است فرض کنیم که تعداد زیادی از آن‌ها به این ارتباط ادامه داده‌اند. شکی نیست که تفاوت در تعداد مراجعه‌کنندگان زن و مرد به سایت‌های جنسی^۶ و چت‌روم، تفاوت‌های بارز جنسی مرد و زن را در روابط فرا زناشویی آشکار می‌سازد. هم‌چنین روابط خارج از ازدواج را می‌توان با توجه به هدف همسر خائن مورد مطالعه قرار داد. رفتار عادت‌ی به روابط فرا زناشویی نتیجه‌ی بی‌نظمی شخصیتی عمیق است و به شکل زنا نمود می‌یابد و اغلب یک رفتار برنامه‌ریزی شده می‌باشد؛ این عمل نوعی وسواس است؛ هم‌بستری سپس فراموشی بیش‌ترین لذت ممکن را در پی دارد. افرادی که درگیر این نوع روابط هستند فکر می‌کنند دیگر علاقه‌ای به

¹- Cooper

²- Sherer

³- Boyz

⁴- Gordon

⁵- Chat room

⁶- Sexual sites

همسرشان ندارند و عاشق شخص دیگری شده‌اند. در بیشتر موارد فرد به دنبال این روابط نیست بلکه این مسأله خود به خود روی می‌دهد (لسترمن، ۱۹۸۷).

این پژوهش در صدد است ملاحظه کند که چه رابطه‌ای بین پنج خرده مقیاس شخصیتی یعنی روان‌رنجورخویی، برون‌گرایی، باز بودن، توافق‌پذیری و وجدانی بودن با گرایش به روابط خارج از ازدواج زنان متأهل شهر بندرعباس وجود دارد؟ هم‌چنین به این سؤال پاسخ دهد که: سهم این عوامل به‌طور جداگانه و جمعی در پیش‌بینی گرایش به روابط خارج از ازدواج چقدر است؟

۳-۱- اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق:

در این تحقیق تلاش می‌شود تا یکی از مهم‌ترین و جدی‌ترین مشکلات زناشویی یعنی گرایش به روابط خارج از ازدواج در زنان متأهل و ارتباط آن با ویژگی‌های شخصیتی، مورد بررسی قرار داده شود. روابط خارج از ازدواج موضوعی است که زوج درمان‌گران به صورت منظم در کارهای بالینی‌شان با آن مواجه می‌شوند و می‌تواند تجربه‌ای گیج‌کننده و دردناک برای همه‌ی کسانی باشد که درگیر با آن هستند. افزون بر این، روابط خارج از ازدواج یکی از دلایل عمده‌ی طلاق و از هم پاشیدن ازدواج است (گلاس و رایت ۱۹۹۷).

علاوه بر این که آمارهای طلاق رشد چشم‌گیری را در سطح کشور نشان می‌دهد، همین آمار حدود ۸۰ درصد طلاق‌ها را ناشی از روابط خارج از ازدواج همسران گزارش داده است (سایت: www.banksat.com). مشاهده‌ی آسیب‌های روابط خارج از ازدواج محقق را بر آن داشت تا در پی یافتن عوامل مؤثر در بروز این مسأله برآمده و از طریق مطالعه‌ی گزارشات پراکنده که تاکنون حول این موضوع ارائه شده و مشاهدات مستقیم در مراکز مشاوره‌ی خانواده، دادگستری، شوراهای حل اختلاف و مراکز بهزیستی، اطلاعات و شناخت دقیق‌تری نسبت به این موضوع کسب نماید.

پس از انجام مطالعات میدانی یاد شده بر روی روابط خارج از ازدواج و مشاهده‌ی فقر شدید پیشینه‌ی تحقیق در رابطه با این مسأله، درصد بالایی از اندک تحقیقات صورت گرفته، جامعه‌ی مردان و یا زوجین را در بر می‌گرفت، لذا با توجه به جایگاه بسیار حساس و رفیع زن در خانواده این تحقیق در پی آن است تا با هدف ریشه‌یابی و شناخت دقیق‌تر عوامل مؤثر در وقوع این عمل، مطالعه پیش‌رو را در جامعه‌ی آماری زنان متأهل آغاز نماید.

البته در این بین عوامل گسترده و متعدد دیگری هم وجود داشت که اهمیت تحقیق بر روی این جامعه را صد چندان می‌نمود. در ادامه به تعدادی از علل برجسته‌ی این انتخاب اشاره می‌گردد.

با توجه به سرعت روز افزون رشد تکنولوژی غرب و شرق، و محصولاتی که برآمده از فرهنگ، نیازها، افکار و خواست‌های اجتماعی خودشان تولید می‌شود، ناچاراً تحولات گسترده‌ی اجتماعی و فرهنگی ناشی از مظاهر مدرنیته در جوامع هدف، باعث تغییرات ناگهانی و چشم‌گیر نیازها و انگیزه‌های مصرف‌کنندگان از جمله در کشور ایران گشته است. از طرفی ورود موج نهضت فمینیسم به